

ראש השנה: שנאת חינם.

עולות כמה שאלות במנהג להגיד בנוסח אשכנז וספרד בחזרת הש"ץ של מוסף בתוך מודים לפני וכתוב לחיים יש תוספת ארוכה: "אבינו מלכינו זכור רחמיך וכבוש כעסך וכלה דבר וחרב ורעב ושבי ומשחית ועוון ומגפה ופגע רע וכל מחלה וכל תקלה וכל קטטה וכל מיני פורעניות וכל גזרה רעה ושנאת חינם מעלינו ומעל כל בני בריתך"

1. למה בקשה כזאת מופיע במודים, מקום שלא שואלים בקשות? (ניתן לשאול את זה גם לגבי וכתוב לחיים טובים כל בני בריתך)
2. למה רק בחזרת הש"ץ?
3. שאלנו בברכת אבות "וכתבינו בספר החיים" למה שואלים שוב "וכתוב לחיים טובים כל בני בריתך" שזה כמעט אותו דבר?
4. אם שינאת חינם כל כך חמור למה זה רק מופיע בסוף התפילה?
5. מה זה קשור ל"כבוש כעסך" האם ד" כועס במובן הפשוט של המילה?

ניתן לתרץ:

אכן שינאת חינם חמור. שהרי הבית השני חרב בגלל שינאת חינם ואלהוא הנביא רק בא לעשות שלום בעולם, דהיינו להוציא שינאת חינם. ואין כלי מחזיק ברכה אלה השלום. אם ד" רואה שיש שנאת חינם ודבר הראשון שנעשה עם העושר זה לגרום רע לשני, העושר לא יישאר וגם ד" "יסגור את הברז". שנאת חינם בעצם אומר שיותר חשוב לאדם שלשני יהיה רע משלבן אדם עצמו יהיה טוב.

אם כל התפילות נעשות בכוונה שלמה על ידי המתפללים בלי התיקון של שינאת חינם בעצם לא עשינו כלום. המתפלל שביקש טוב לעצמו באותו זמן ביקש רע לזולתו.

בתפילה הרגילה אין מקום טבעי לבקשה הזאת. קשה לבקש מד" אהבת חינם שהרי זה חיסרון בנו. גם בני ברית בתוך עצמם וגם בינינו לבין אלה שאינם בני ברית.

הקללות והתחלת התוספת "אבינו מלכינו זכור רחמיך וכבוש כעסך וכלה דבר וחרב ורעב" מזכירים לנו התוכחה של כי תבוא שבא כנגד שינאת חינם. זה גם נותן פתח תקווה לאהבת חינם. שהרי הקללות כמו דבר ורעב לרוב באים לציבור גדול, בני ברית ושאנים בני ברית. הבקשה לרחמים להוריד הקללות האלה יכול להיות התחלה של אהבת חינם.

בכל זאת שמו הבקשה בדיוק לפני, "וכל החיים יודוך סלה" שמזכיר לנו שראוי שכל העולם יודו לד". וזה עושה גם אלה שאינם בני ברית לשותפים פוטנציאליים.

בברכת אבות שאלנו "וכתבינו בספר החיים". אע"פ שזה בלשון רבים ניתן להבין זה באופן מאוד מצומצם. אולי מתכוונים רק למשפחה הקרובה, רק לאלה שבבית כנסת. במודים כשאומרים "וכתוב לחיים כל!!!" בני בריתך" זה כבר יותר כולל, ובמיוחד בגלל שמיד אחרי כן אומרים "וכל החיים יודוך סלה" שכולל כל החיים.

לגבי הבקשה הנוספת לכלה שינאת חינם: ד" מראה שמכות כמו דבר ורעב שפוגעים בכולם, בצדיקים וברשעים ניתן להסבירם בדמות של בן אדם כועס חלילה. כביכול כבר לא אכפת לו מי בסדר ומי לא. זה צריך להאיר עינינו שכשכועסים או שונאים כבר לא מדייקים למי מגיע ולמי לא. שאלתנו כבוש כעסך בא ללמדנו שכעס ושינאה הם דברים רעים ויכולים לגרום נזק. כבוש כעסך בעצם אומר לנו מבינים שכדאי לכבוש כעס. זה אומר, אם לנו מותר לבקש מהד" לכבוש כעסו ברור שהד" מצפה מאתנו לכבוש כעסינו ולהפוך אותנו לדנים את כל אדם לכף זכות ועל ידי כך להגיע לאהבת חינם.

למסקנה: הורדת שינאת חינם תלוי בנו ולד" אין השפעה ישירה לזה. אז לא כל כך ראוי לשאול בתפילה, הורדת שינאת חינם, כשהראיון העיקרי של התפילה בקשה מאיתנו לד". בכל זאת התפילה גם בא לחנך אותנו. קריאת התפילה בעיון יכול לעשות אותנו לאנשים טובים יותר. הבנה שלד" ראוי לכבוש כעסו במניעת מכות של דבר וכו גורם לנו לחשוב שגם לנו כדי לכבוש כעסנו ושנאתינו.

המסר שבסוף התפילה בא הבקשה, הוא שכשחושבים שעשינו הכל "גלט" להזכיר לנו ששכחנו לטפל בשינאת חינם ובלי זה לא ניתן להחזיק ברכה.

המסר הזה יותר חשוב להשאיר לסוף, לסוך חזרת הש"ץ של מוסף לפני ברכת שלום. ואחרי תיקון זה לפחות להחזיק הברכות האחרונות ברכת שלום וברכת כוהנים.

המתפלל ביחידות אמור לדעת שתפילתו חסרה ויש לו לשאוף (קודם\גם) לתפילה בציבור. אותו ראיון עולה בהפטרת יונה שבא להוכיח אותנו נגד שינאת חינם, וזה מיד אחרי העבודה של הכהן הגדול במוסף שאנחנו חושבים שעשינו כבר הכול.

בברכת גמר חתימה טובה.

משה בריל.

בית שמש